

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי ו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ת"

מסכת בבא בתרא - דף יז

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

האם השתמשו בס"ת שהיה בקודש הקודשים?

הגמ' אומרת, לדעתו של רבי מאיר היה ב' טפחים, שהיה נח להוציא את הס"ת, שלא יאה ס"ת נכנס ויוצא כשהוא דחוק, שואלים תוס' (ד"ה שלא) עבור מה היו צריכים להשאיר רווח מיוחד כדי שיהיה נח להוציא את הס"ת. הארון היה בקודש הקודשים והיה אסור להכנס לשם למעט לכהן הגדול ביוה"כ. ואף הכהן הגדול שהיה נכנס ביוה"כ לא מצאנו שהוציא את הס"ת או השתמש בו לצורך מסויים.

נוקטים תוס' שכשם שהיו נכנסים לקודש הקודשים לצורך בדק הבית כפי שלמדנו שהיו משלשלין את האומנים וכו' כך גם היו מגיה הספרים נכנסים ומוציאים את הס"ת כדי שלא יתקלקל. עוד אומרים תוס' זמזם שחבר המשכן אשמה עד שנבנה בית המקדש ע"י שלמה היו יכולים להוציא את הס"ת ולעוין בו.

אמנם ברש"י (עמוד ב ד"ה ספר עזרה) מבאר שבספר תורה שכתב משה היו קוראים פרשת המלך במצות הקהל וכן נהג גדול היה קורא ב' ביוה"כ. בשיטת"ק בשם הראב"ד ביאר שאע"פ שמלך בהקהל היה בא עם ספר תורה ידיה אולם קראו בספר דעזרה. (ע' עוד בחשק שלמה, וביעב"ץ כאן, ובפנים מאירות ב, סו שצ"ן המהרש"ם.)

איך עדיף להניח את הס"ת בארון הקודש, עומד או שוכב?

הלוחות היו כול אחת ואחת ארכן ששה טפחים ורחבן ששה תן ארכן של לוחות לרחבו של ארון וכו'.

שואל הרדב"ז (ח"ג סימן תקל) למה נהגו להעמיד הס"ת מעומד והלא מושכב הוא יותר טוב שכן היו הלוחות בארון.

והביא ששאלה זו נשאלה כבר לפני ר"י ור"ת, ונקט ר"ת שבאמת כך עדיף להניח את הס"ת שוכב, ואילו היה נזכר בשעה שעשה את הארון הקודש אצלו היה עושה כך ומרחיבו.

אולם אמר הרדב"ז ואני רואה בכל גלילות ישראל ממזרח שמש עד מבואו נהגו להעמידו עומד ומנהג אבותינו תורה היא. ולכן נוקט ומבאר, לוחות לא מיועדים לקריאה ולכן מושכבות בארון. אבל ס"ת לקריאה עומד ומשום הכי צריך שיהיה מונח כדי שיהיה מוכן לקרות בו. וגם לגבי הצורה הפיזית של הס"ת והלוחות ללוחות עדיף שישכבו אולם ס"ת עגול הוא עדיף שיעמוד.

ונוקט, שלוחות היו נקראים מכל עבר לכן לא משנה האם הם שוכבים או עומדים אולם ס"ת ראוי שיעמוד. ועיי"ש עוד בדבריו שדן לפי שיטת ר"ת והראשונים האם מזוזה שוכבת או עומדת.

לשון הרשב"א (לפנינו בעמוד ב) "וא"נ יש לי לומר בזו שאין מניחין ס"ת זקוף אלא שוחת, אלא שאני רואה שכן נהגו בכל המקומות להניחו וקוף בארון, ומ"מ על צדו אינו דרך כבודו וכל מי שעושה כן ממחין בידו."

היו ב' ארנות ארון אחד?

בסוגיא לפנינו נזכר בתור דבר פשוט, שהיה ארון אחד, ונחלקו רבי מאיר ורבי יהודה מה היה מונח בו וכו'. אולם במסכת שקלים למדנו, שנחלקו רבי יודה ורבנן כמה ארנות היו, לדעת רבי יודה בן לקיש שני ארנות היו מהלכין עם ישראל במדבר וכו'. ולרבנן ארון אחד היה.

בפרשת עקב (דברים י, א) "בעת ההוא אמר ד' אלי פסל לך שני לוחות אבנים כראשנים ועלה אלי ההרה ועשית לך ארון עץ", אומר רש"י (שם) בהתחלה הקב"ה אמר שיעשה משה רבינו לוחות ואח"כ ועשית ארון. משה רבינו עשה את הארון קודם כדי שיוכל להניח בתוכו את הלוחות. ואומר רש"י לא זה הוא הארון שעשה בצלאל. וחישבו של רש"י לפי סדר הזמנים שהרי משכן לא נתעסקו בו עד לאחר יום הכפורים, כי ברדתו מן ההר ציוה להם על מלאכת המשכן ובצלאל יצא משכן תחלה ואחר כך ארון וכלים, נמצא אז ארון אחר היה. וזהו שהיה עומד עימהם למלחמה. ואותו שעשה בצלאל לא יצא למלחמה אלא בימי עלי, וענשו עליו ונשבה. ע"כ תו"ד רש"י.

אולם ברמב"ן (שם) חולק על דברי רש"י ונוקט, שדברי אגדה הם, ואומר רש"י מצאם כתוב בתנחומא. ושואל הרמב"ן, ואחר שהוציא משה רבינו את הלוחות מהארון הראשון שהוא עשה והעביר את הלוחות לארון שעשה בצלאל, מה היה בזה. ולמה הוא יוצא עמהם למלחמה. ואומר הרמב"ן בשם אומרים, ששברי הלוחות היו שם, וכן באגדה. ומביא הרמב"ן את הסוגיא בשקלים, ונוקט, שדברי יחיד הם, לדעת רבותינו בכל מקום בתלמוד (ברכות ת, ב, ב"ב יד, ב, מנחות צט, א) אינו כן, אלא לוחות ושברי לוחות מונחים בארון. ועוד מוקשה הרמב"ן לא זה הוא השני כן, עומד במשכן היה מקום אך ורק לארון אחד וכן שלמה המלך לא הכניס כי אם ארון אחד. אולם אומר הרמב"ן הארון הראשון היה של משה רבינו אולם ברנע שהיה ארונו של בצלאל נגזז את הארון הראשון כדין תשישי קדושה ויותר הוא לא היה בנמצא. וממשיך הרמב"ן לבאר לפי דעתו את ענייני הפסוקים וסדר הדברים מעת שבנה משה רבינו את הארון ונתנו לוחות ראשונות ושברם וארונו של בצלאל וניתנת הלוחות השניות וכו'.

בפרק הדר בעירובין (סג, ב) בסוגיא של כל זמן שארון אינו במקומו ישראל אסורין בתשמיש המטה ביאר ר"י בתוס' (שם ד"ה כל זמן) כדעת רש"י ולא כמו הרמב"ן, שהיו ב' ארנות וכו'. אלא הוקשה לתוס' מהסוגיא לפנינו שמבואר שבארון היו לוחות ושברי לוחות, א"כ מה היה בארון השני כקושיית הרמב"ן וכו'. אומרים תוס' היו ב' ארנות עד שהגיעו לבית המקדש ובבית עולמים שם היו לוחות ושברי לוחות באותו ארון. ועיי"ש.

נושא היום: כריכת תנ"ך. שיעור ס"ת. ס"ת ולוחות בארון הברית.

יכול לכתוב ביחד תורה נביאים כתובים, **בראש** הכרך הסמוך לעץ חיים, משאיר קלף כדי לגלול על העץ חיים, ובסוף משאיר קלף כדי להקיף את כל הקלף שכתוב עליו הספר (רש"י. ועי' תוס'). **אם סיים את הנביא** בסוף העמוד מתחיל את הנביא אחריו בראש העמוד ולי צריך להניח 4 שורות. **ויכול לחתוך** כל ספר בנפרד, **ביארה הנמ'** שזה טעם למה שאמרו שמסיים בסוף העמוד ולא משאיר רווח למעלה כדי שיוכל לחתוך ולא יהיו סתם שורות בראש העמוד. **ואמנם למדנו** שצריך להשאיר בתחילת הספר ובסופו קלף חלק כדי לגלול. **ביאר רנב"י** בתחילת הספר כדי לגלול סביב העץ חיים, ובסופו כדי לגלול על כל עובי הספר. **לרב אשי**, בברייתא מבואר שבתחילה מספיק כדי לגלול על העץ ובסוף כדי לגלול על כל הספר מדובר על נ"ך, ובספר תורה משני הצדדים מספיק שיעור גלילה על העץ, **כפי שלמדנו** שכל הספרים נגלים מתחילה לטוף, וספר תורה נגלל לאמצע. **אמר ר"א ברבי צדוק** שכן היה מנהג הסופרים בירושלים להניח ב' עמודים בתחילה ובסוף וגוללים לאמצע.

בכתבת ס"ת צריך לדאוג שלאחר הכתיבה ההיקף יהיה שווה לאורך, **ואמר רבי** בכתיבה על גויל שיעורו בששה טפחים. **בקלף** דק אינו יודע. **ר"ה כתב** 70 ס"ת, ורק באחד היה אורכו כהיקפו. **רב אחא בר יעקב**, כתב ס"ת אחד על עורות עגל והיה שיעורו אורכו כהיקפו, נתנו בו כחמית את עיניהם ונפטר.

אמרו על רב אמי שכתב 400 ס"ת, **אמר רב המנוא** כנראה הכוונה שכתב "תורה ציוה לנו משה". **אמר רבא לרב זירא שרבי ינאי** נטע 400 כרמים, **אמר** כנראה נטע "דין כרם" לא כרמים גדולים אלא 5 אילנות 4 ב 4 צדדים, ואחת יוצא זב (:).

ארון שעשה משה רבנו שיעורו היה 2.5 אמות אורך, 1.5 רוחב 1.51 גובה, לדעת ר"מ, שיעורים אלה הם בערך **אמה שווה 6 טפחים**: שיעור הלוחות שהיו בארון, אורך 6 רוחב 6 ועובי 3. **הלוחות** היו לאורך הארון 12 טפחים (כל לוח 6 טפחים) נשאר בפחת 3 טפחים (האורך היה 2.5 כפול 6 עולה 15, פחות הלוחות נשאר 3), **כל דופן** תפס חצי טפה, נשאר 2 טפחים לס"ת שהיה מונח בארון **כפי שלמדנו** "אין בארון רק" מיעוט אחר מיעוט לרבות שאף ס"ת היה בארון. **רוחב הארון** כאמור היה 1.5 אמות ובחישבו לטפחים, עולה 9, שיעור רוחב הלוחות היה 6 טפחים, נשאר 3 טפחים, הורד טפח לדפנות הארון, נמצא 2 טפחים פנויים כדי שלא יאה ס"ת נכנס ויוצא בדוחק.

לדעת רבי יהודה, חישוב האמות היה לפי 5 טפחים לאמה, אורך הארון היה 12.5 טפחים, והלוחות היו 12, **נמצא** ששאריה החצי טפה שימשה לדפנות הארון אצבע לכל דופן. **רוחב הארון** היו 7.5 טפחים, והלוחות השתמשו ב 6, נשאר טפח ומחצה, אצבע לכל דופן (ע' גירסת הגמ' וב' ביאורים ברש"י) נשאר טפה, שבו היו עומדים עמודי כסף, **ולפי הארון** עמד ארגז שהגיע דרוון מפלשתים כאשר שלחו בחזרה את הארון, **ועליו** היה מונח הס"ת. **ולמד מהפסוק** "אין בארון רק" ששברי לוחות מונחים בארון.

לדעת ר"מ שס"ת היה בארון בשיעור ב' טפחים, **ואמר רבי** שאורך הספר הוא 6 טפחים, וא"כ רוחבו 2 טפחים **לפי הכלל** שאם יש בהיקף 3 הרוחב הוא טפה, **אולם כאשר נגלל ספר לאמצע** יש בו יותר 2 טפחים, **ואין** נכנס הספר לארון. **ביאר רב אחא בר יעקב**, איך ס"ת שבעזרה היה נגלל כולו לצד אחד והיה מדויק ב' טפחים. **עדין תמחה הנמ'** יש נכנס עובי 2 לחלל 2, **ביאר רב אשי**, שלא היו גוללים כולו, אלא משאירים מעט לכרוך מלמעלה. **לדעת רבי יהודה** לפני שהביאו פלישתים את הדורון, ס"ת היה מונח על קרש שהיה יוצא מהארון. **ולדעת רבי מאיר** יבאר "ושמתם אתו מצד הארון" **הכוונה** בתוך הארון בצד ולא בין הלוחות. **ועמודי הכסף** היו מונחים מבחוץ. ושברי לוחות היו מונחים בארון (למסקנא) **מלמודו של רב יוסף**, "אשר שברת וכו' ושמתם". **ולרבי יהודה** למדו כדברי ר"ל שאמר הקב"ה למשה שיר כח ששברת. "אשר נקרא שם שם ד' צבקות יושב הכרבים עליו". **למדו כדברי ריו"ח**, שהשם וכל כינויו היו מונחים בארון.

סדר של נביאים "הושע שופטים שמואל מלכים ירמיה ויחזקאל ישעיה ותרי עשר". **הושע** קדם לישעיה כמבואר "תחלת דבר ד' בהושע" **וביאר ריו"ח** שבאותו הזמן היו הושע ישעיה עמוס ומיכה, והקב"ה קדם לדבר עם הושע, **אולם** לא הקדימו אותו כיון שנוכח בידע עם חגי זכריה ומלאכי, **ולא כתבתו** בפני עצמו והקדימוהו כיון שספר קטן הוא היה חשש שיאבד. **ואמנם ישעיה** קדם לירמיה ויחזקאל, אולם כיון שסדר הנביאים כך, **ירמיה** עוסק כולו בחרוב בית המקדש. **ויחזקאל** תחילתו על החרוב סופו על הנחמה, **ישעיה** עוסק כולו בנחמה, לכך הסמיכו חרבן לחרבן ונחמה לנחמה. **והסדר הוא מלכים** ששם מבואר בסוף ענין החרוב, **ירמיה** רק חורבן, **ויחזקאל** בתחילה חרבן וסוף נחמה **וישעיה** רק נחמה.

סדר הכותבים, רות תהילים איוב משלי קהלת שיר השירים קינות דניאל אסתר עזרא דברי הימים. **לשיטה שאיוב** היה בימיו של משה, לא הקדימו את איוב כיון שלא מתחילים בפורענות, **ורות** לא נחשב לפורענות כיון שאחריתה טוב **כמבואר** שיצא ממנה דוד שריוהו להקב"ה בשירות ותושבחות.